

Особливості використання окремих інноваційних методів і педагогічних технологій в освітньому процесі ЗВО України для розвитку soft skills та принципів академічної доброчесності

Гелеш Анна Валентинівна¹, Мавдрик Андрій Юрійович²

Опубліковано	Секція	УДК
24.11.2024	Освіта/Педагогіка	378.1:37.091.33

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14212403>

Анотація. Стаття присвячена обґрунтуванню окремих інноваційних методів і педагогічних технологій, що використовуються в освітньому процесі ЗВО України для розвитку навичок soft skills та принципів академічної доброчесності у здобувачів вищої освіти. Автори наголошують на важливості формування у здобувачів вищої освіти навичок soft skills та принципів академічної доброчесності задля їх успішної майбутньої професійної діяльності. Адже ключовими чинниками, що сприяють успіху в сучасному світі, є наявність розвинутих згаданих навичок, яких здобувачі освіти можуть набути в ЗВО.

Авторами зазначено, що стратегічно важливим є розвиток та підтримка цих навичок в освітніх програмах та педагогічних підходах ЗВО України. Тож, в статті обґрунтовано лише окремі інноваційні підходи, які забезпечують ефективний розвиток згаданих навичок у здобувачів вищої освіти, зокрема такі як: інтерактивне навчання, проектне навчання, командна робота, застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

Також, відзначено, що використання інноваційних методів і педагогічних технологій задля розвитку навичок soft skills та принципів академічної доброчесності у ЗВО України потребує планування, ресурсів та підтримки з боку як адміністрації та науково-педагогічних працівників, так і держави та бізнес-сектору. Саме співпраця між стейкхолдерами – студентами, викладачами, роботодавцями та державою слугуватиме підґрунтям для успішного розвитку навичок soft skills та принципів академічної доброчесності в ЗВО України та сприятиме підготовці фахівців, які відповідатимуть вимогам сучасного ринку праці та зможуть ефективно працювати в змінному середовищі суспільства.

Ключові слова: заклад вищої освіти, здобувач вищої освіти, soft skills (м'які навички), принципи академічної доброчесності, інноваційні методи, педагогічні технології.

¹ кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки та інноваційної освіти, Національний університет «Львівська політехніка», ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0143-0518>

² здобувач вищої освіти другого курсу навчання магістерського рівня вищої освіти спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, Національний університет «Львівська політехніка», ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-3165-635X>

Peculiarities of using certain innovative methods and pedagogical technologies in the educational process of Ukrainian higher education institutions for the development of soft skills and principles of academic integrity

Annotation. The article is devoted to the substantiation of certain innovative methods and pedagogical technologies used in the educational process of Ukrainian HEI to develop soft skills and principles of academic integrity in higher education students. The authors emphasize the importance of developing soft skills and the principles of academic integrity in higher education students for their successful future professional activities. After all, the key factors that contribute to success in the modern world are the availability of developed skills that students can acquire in HEI.

The authors note that it is strategically important to develop and support these skills in the educational programs and pedagogical approaches of Ukrainian HEI. Therefore, the article substantiates only certain innovative approaches that ensure the effective development of these skills in higher education students, such as interactive learning, project-based learning, teamwork, and the use of information and communication technologies.

It is also noted that the use of innovative methods and pedagogical technologies for the development of soft skills and principles of academic integrity in Ukrainian HEI requires planning, resources and support from both the administration and academic staff, as well as the state and the business sector. Cooperation between stakeholders – students, teachers, employers, and the state – will serve as the basis for the successful development of soft skills and academic integrity in Ukrainian HEI and will help train professionals who will meet the requirements of the modern labor market and be able to work effectively in a changing society.

Keywords: higher education institution, higher education student, soft skills, principles of academic integrity, innovative methods, pedagogical technologies.

Вступ

Постановка проблеми. Сучасна система вищої освіти формує нові пріоритети з урахуванням викликів сьогодення та таких підходів до вирішення проблем, які постають перед Україною в умовах масштабних змін у світовій економіці. Зміни, що відбуваються в системі освіти на сучасному етапі, зумовлені встановленням нових освітніх орієнтирів та вимог до професійної діяльності. Ця трансформація ставить усі навчальні компоненти освітніх програм, що вивчаються у закладах вищої освіти (ЗВО), на позицію не лише професійного, а й особистісного розвитку студентів ЗВО. У сучасному освітньому просторі дедалі активнішими стають питання щодо розвитку «навичок 21 століття» у здобувачів вищої освіти, а саме soft skills та принципів академічної доброчесності.

Актуальності набуває поєднання технічних навичок і soft skills як ключовий фактор для успіху в кар'єрі. Роботодавці все частіше шукають фахівців, які здатні не лише виконувати свої професійні обов'язки, але й діяти в команді, ефективно спілкуватися та адаптуватися до нових умов. Заклади вищої освіти, впроваджуючи інноваційні методики навчання, сприяють розвитку цих навичок у студентів. Командні проекти, тренінги та інтерактивні заняття – все це допомагає молодим фахівцям підготуватися до реальних викликів на ринку праці.

Також, існує нагальна потреба у формуванні навичок з академічної доброчесності як у здобувачів вищої освіти під час навчання, так і у професійній діяльності випускників. Академічна доброчесність розуміється як дотримання академічною спільнотою принципів, що базуються на таких фундаментальних цінностях, як чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність, мужність за будь-яких обставин тощо. До основних компетентностей із академічної доброчесності здобувача вищої освіти відносимо: здатність діяти в професійних і освітніх ситуаціях із позиції академічної

доброчесності та професійної етики; самостійно виконувати навчальні завдання; дотримуватись правил цитування; усвідомлювати значущість норм академічної доброчесності; давати моральну оцінку власним вчинкам.

З огляду на це освітні заклади дедалі більше уваги звертають на розвиток в здобувачів освіти soft skills та принципів академічної доброчесності, впроваджуючи командні проекти, тренування комунікаційних навичок, навчання ефективного спілкування та взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу та людьми загалом, різноманітні заходи з метою популяризації норм та видів порушень академічної доброчесності. Тож, вважаємо за доцільне розглянути окремі напрями інтеграції soft skills та принципів академічної доброчесності в освітні програми ЗВО засобами впровадження інноваційних методів і педагогічних технологій в освітньому процесі ЗВО України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних дослідників питанням розвитку навичок soft skills у здобувачів освіти приділяли увагу Н. Бахмат, Н. Грона, О. Кірдан, Н. Коляда, О. Кравченко, С. Наход, Л. Іванова, О. Скорнякова тощо. Велика увага важливості формування навичок soft skills у майбутніх фахівців приділяється і зарубіжними науковцями, зокрема О. Hazzan, G. Har-Shai, P. Moss, C. Tilly та іншими.

Формування навичок з академічної доброчесності у майбутніх фахівців через університетську систему вищої освіти є предметом досліджень для багатьох учених. Зокрема, такі українські дослідники як А. Артюхов, Н. Сорокіна, Я. Стицька, Т. Фініков, В. Хмарський, Н. Шліхта і С. Чуканова та інші розглядають питання впровадження культури академічної доброчесності в діяльність закладів вищої освіти України.

Метою статті є обґрунтування окремих інноваційних методів і педагогічних технологій, що використовуються в освітньому процесі ЗВО України для розвитку навичок soft skills та принципів академічної доброчесності у здобувачів вищої освіти.

Результати

Soft skills та принципи академічної доброчесності важливі навички для професіоналів у різних сферах діяльності, оскільки вони допомагають покращити спілкування, налагодити ефективну співпрацю в команді, стимулюють креативність, організаторські здібності, аналітичні здібності, управління та мотивацію членів команди. Ці навички доповнюють вузькоспеціальні знання та володіння професійними навичками, допомагаючи стати успішним фахівцем у своїй галузі.

С. Наход зазначає, що велике значення в структурі soft skills надається акмеологічному компоненту, який базується на основах самоіндивідуалізації здобувачів і представлений такими якостями особистості: ініціативність; самостійне цілепокладання; інтенсивне залучення до діяльності; бадьорість (розумова, психологічна витривалість); психологічна пластичність (здатність адаптуватися до змін); володіння прийомами саморегуляції (самоконтроль, самокорекція, самокомпенсація); спрямованість на саморозвиток і самовдосконалення; прагнення до самореалізації [2, с. 132].

Спираючись на дослідження науковців Краснощок І.П., Демченко О.М. та Кравцової Т.О. [1, с. 250-252], до найбільш актуальних інноваційних методів і педагогічних технологій сьогодення, що застосовуються в освітній діяльності ЗВО та відповідають за формування навичок soft skills, зокрема принципів академічної доброчесності можна віднести:

Технологія розвитку критичного мислення. Ця технологія спрямована на формування у здобувачів умінь аналізувати та оцінювати інформацію, логічно міркувати, робити висновки та вирішувати проблеми. Основна ідея – навчити здобувачів не лише запам'ятовувати факти, а й аналізувати інформацію з різних джерел,

розуміти різні погляди та підходи до проблеми, розвивати вміння самостійно шукати рішення.

Технологія проєктної діяльності. Це ефективний метод навчання, який сприяє розвитку пізнавальних і практичних навичок здобувачів. Технологія передбачає вирішення проблеми або завдання за допомогою самостійних дій, орієнтованих на певний план або структуру проєкту. Основна ідея полягає в тому, щоб студенти активно шукали та досліджували інформацію, аналізували її, працювали в команді та презентували результати.

Здоров'язберігаюча педагогічна технологія – це підхід до навчання, спрямований на забезпечення збереження здоров'я особистості та формування знань, умінь і навичок здорового способу життя. Ця технологія охоплює різні аспекти впливу викладача на здоров'я студентів на різних рівнях.

Технологія проблемного навчання передбачає створення проблемних ситуацій у ході освітньої діяльності та організацію активної самостійної роботи студентів щодо їх вирішення. Ця технологія сприяє розвитку в студентів творчих здібностей, критичного мислення, аналітичних здібностей та проблемного мислення.

Технологія гри використовує різноманітні методи та прийоми, засновані на організації науково-педагогічного процесу в ігровій формі. Гра в цьому контексті розглядається як вид діяльності, що дозволяє відтворювати і засвоювати соціальний досвід і розвивати самоврядування в колективі учасників.

Корпусна технологія. Ця технологія являє собою інтерактивний метод навчання, спрямований на формування знань, умінь та особистісних якостей студентів шляхом аналізу та вирішення реальної або змодельованої проблемної ситуації в контексті професійної діяльності. Справа в даному випадку – це документ, який описує певну ситуацію, проблему або задачу, яка вимагає певного вирішення або аналізу.

Технологія створення предметно-розвивального середовища. У педагогіці ця технологія визначається як система сприятливих умов гармонійний розвиток особистості та діяльності людини. Він передбачає створення сприятливого середовища, в якому обладнання, предмети та матеріали мають різне функціональне значення, що допомагає викладачу вирішувати конкретні навчальні завдання та забезпечує максимальний психологічний комфорт кожному учаснику освітнього процесу.

Технологія навчання у співпраці, в основу якого покладено ідею спільної розвивальної діяльності науково-педагогічного працівника та здобувача освіти. Він створений для забезпечення ефективного індивідуального підходу до навчання з урахуванням особистих якостей кожного студента. Основна ідея даної технології полягає в тому, щоб будувати діяльність, виходячи не з навчального предмета, а з потреб і особливостей особистості, використовуючи при цьому методи психолого-педагогічної діагностики для розкриття потенціалу здобувача.

Технологія дослідження – метод організації освітнього процесу, спрямований на активне заохочення студентів до власного дослідження та відкриття нових знань. Ця технологія стимулює самостійну творчу діяльність студентів під час науково-дослідницької роботи, яка може здійснюватися як індивідуально, так і у формі командної чи групової роботи.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ). Це загальний термін для групи різноманітних технологій та інструментів для обробки, передачі, зберігання та обміну інформацією. Технологія охоплює використання комп'ютерів, телекомунікаційних мереж, програмного забезпечення, аудіовізуальних систем, Інтернету тощо, які дозволяють людям отримувати доступ, створювати, зберігати, передавати та змінювати інформацію. ІКТ дозволяють створювати нові можливості для доступу до інформації, спілкування, співпраці та творчості. Вони сприяють розвитку цифрової грамотності, критичного мислення, допомагають в організації проблемного та проєктного навчання.

ІКТ можуть також підвищити ефективність і продуктивність освітнього процесу, сприяючи інтерактивності, індивідуалізації та адаптації до потреб студентів [3, с. 54-55].

Серед практичних аспектів розвитку навичок soft skills та принципів академічної доброчесності в ЗВО України особливу увагу приділяють інноваційним методам, що використовуються в освітньому процесі. Вважаємо за необхідне розглянути їх детальніше.

Інтеграція soft skills та принципів академічної доброчесності у освітні програми ЗВО. Так, заклади вищої освіти можуть включити вивчення soft skills та принципів академічної доброчесності у свої освітні програми, зокрема в силабуси навчальних дисциплін. Це може бути окремий освітній компонент або інтеграція soft skills та принципів академічної доброчесності в інші навчальні дисципліни. Наприклад, комунікативні навички можна тренувати за допомогою рольових ігор або проєктів, які сприяють співпраці та груповій роботі тощо.

Використання новітніх технологій для активного навчання. Віртуальна реальність, моделювання, веб-конференції та інші інтерактивні технології можуть допомогти студентам розвинути комунікативні навички, критичне мислення, креативність і співпрацю [4]. Під час таких занять можна створювати ситуації, в яких студенти можуть взаємодіяти, приймати рішення та вирішувати проблеми [5].

Проєкти та майстер-класи. Реалізація проєктних і практичних завдань у освітньому процесі сприяє розвитку в студентів комунікативних навичок, критичного мислення, лідерських якостей та співпраці. Це може бути вирішення реальних проблем або створення проєктів, які вимагають спілкування з іншими людьми, командної роботи, управління часом і ресурсами. Такі завдання можуть сприяти розвитку лідерських якостей, креативності, критичного мислення та аналітичних навичок, а також вмінь використання платформ для перевірки робіт на плагіат, використання текстових запозичень, цитувань тощо.

Розвиток емоційного інтелекту. Емоційний інтелект є важливою складовою soft skills. Освітні заклади можуть використовувати інноваційні методики, такі як навчання емоційного інтелекту, медитація та музична терапія, щоб допомогти студентам зрозуміти свої емоції та керувати ними, а також розвинути співчуття та емпатію.

Міжкультурна комунікація. У наш час вміння ефективно спілкуватися з представниками різних культур стає важливим досягненням. Освітні заклади можуть впроваджувати інноваційні методи, такі як віртуальні обміни, проєкти із залученням учасників з різних країн та культурні заходи, які допоможуть студентам розширити міжкультурні знання, навички спілкування та сприйняття інших культур. Особливо важливо в рамках такої комунікації дотримуватись норм та принципів академічної доброчесності.

Оцінка soft skills та принципів академічної доброчесності. Для ефективного розвитку soft skills та принципів академічної доброчесності в ЗВО важливо мати систему оцінювання цих навичок. Інноваційні методи оцінювання, такі як портфоліо, самооцінка, взаємна оцінка та залучення різних зацікавлених сторін (батьків, роботодавців, експертів тощо), можуть бути застосовані для оцінки навичок м'якого навчання студентів. При цьому розвиваються вміння та навички об'єктивності оцінювання з боку викладачів та оволодіння навичками принципів академічної доброчесності з боку студентів.

Висновки

Із вищевикладеного можемо зробити висновки, що формування та розвиток навичок soft skills і принципів академічної доброчесності в українських ЗВО потребує використання інноваційних методів та технологій. Авторами обґрунтовано лише окремі інноваційні підходи, які забезпечують ефективний розвиток згаданих навичок у

здобувачів вищої освіти, зокрема такі як: інтерактивне навчання, проєктне навчання, командна робота, застосування інформаційно-комунікаційних технологій.

Вважаємо, що використання інноваційних методів і педагогічних технологій задля розвитку навичок soft skills та принципів академічної доброчесності у ЗВО України потребує планування, ресурсів та підтримки з боку як адміністрації та науково-педагогічних працівників, так і держави та бізнес-сектору. Саме співпраця між стейкхолдерами – студентами, викладачами, роботодавцями та державою слугуватиме підґрунтям для успішного розвитку навичок soft skills та принципів академічної доброчесності в ЗВО України та сприятиме підготовці фахівців, які відповідатимуть вимогам сучасного ринку праці та зможуть ефективно працювати в змінному середовищі суспільства.

Список використаних джерел

1. Краснощок І.П., Демченко О.М., Кравцова Т.О. Практичні аспекти розвитку soft skills в освітніх закладах України: використання інноваційних методик та технологій. «Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»)»: журнал. 2024. № 10(28) 2023. С. 246-256.
2. Наход С. А. Значущість «Soft skills» для професійного становлення майбутніх фахівців соціономічних професій. Науковий журнал Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2018. № 63. С. 131-135.
3. Попадич О. О., Кут В. І., Лях І. М., Матяшовська Б. О., Маргітич Ю. М. Технології розвитку soft skills у майбутніх фахівців з інформаційних систем та технологій упродовж періоду навчання. Сучасні виклики і актуальні проблеми науки, освіти та виробництва: міжгалузеві диспути [зб. наук. пр.]: матеріали XXVII міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Київ, 8 червня 2022 р.). Київ, 2022. С. 50–57.
4. Ridei N. Technological challenges of our time in the digitalization of the education of the future. Futurity Education. 2021. P. 1–9. URL: <https://doi.org/10.57125/fed/2022.10.11.3>
5. Skakun I. Digital competencies of the teacher of the future. Futurity Education. 2021. P. 39–48. URL: <https://doi.org/10.57125/fed/2022.10.11.18>